

(40) el-MUKÎT المقيت

Sözlükte “**korumak, birine hayatiyetini sürdürecekt kadar gıda vermek; gücü yetmek**” mânalarındaki **kavt** kökünüden türeyen **el-Mukît** ismi daha çok “**bedenlerin ve ruhların gıdasını veren, gücü yetip koruyan**” şeklindeki sözlük anlamına uygun biçimde açıklanmıştır.

Cenâb-ı Hak, insanların ve diğert canlıların gıdasını çeşitli yiyecek ve içecekler, meleklerin gıdasını tâat ve tesbih, ruhların gıdasını nesne ve olayların mahiyetine vâkîf olup onları akletmek şeklinde düzenlemiştir.

el-HASÎB الحسيب

Sözlükte “**saymak, hesap etmek**” anlamına gelen **husbân (hisâb)** masdarından sıfat olup “**her şeyi saymışçasına bilen, hesaba çeken**” demektir. “**Hasîb**”, ayrıca “**asaletli ve şerefli olmak**” anlamındaki “**haseb**”masdarıyla bağlantılı olarak “**yüce ve şerefli**” mânasına gelmektedir

Âlimler genellikle **el-Hasîb** ismini “**kâfi gelen, hesaba çeken, şeref ve yücelik sahibi**” mânaları çerçevesinde ele almışlardır.

el-Hasîb ismiyle temel mânalarından birinde eş anlamlı olan **kâfî**, müslümanlar arasında bilinen esmâ-i hüsnâ içinde yer almamakla birlikte bunun masdarı olan **kifâyet** Kur’ân-ı Kerîm’in yirmi dokuz yerinde çeşitli fiil sîgalarıyla, bir yerde de sıfat olarak ve ilâhî isim durumunda (**bi-kâfin**) Allah’a nisbet edilmektedir.

el-Hasîb isminin “**şeref ve yücelik sahibi**” anlamı üzerinde en çok duran Muhyiddin İbnü’l-Arabî olmuştur. **İbnü’l-Arabî**, bu ismin “**kifayet**” anlamına temas ettikten sonra “**hasep-nesep**” mânası üzerinde durmuş, en büyük şeref ve şanın, bir varlığın başkasından değil kendisinden doğan şeref ve şanı olduğunu söylemiştir. Bundan dolayı soyları ile övünen müşrikler Hz. Peygamber’den rabbinin nesebini anlatmasını istemiş, Cenâb-ı Hak da bunun

üzerine **İhlâs sûresini** indirmiş ve bu sûrede her türlü asâlet, şan ve şerefine anne, baba, evlât ve arkadaş gibi hiçbir dış faktör olmaksızın zâtından dolayı kendisine ait bulunduğunu beyan etmiştir

el-CELÎL الجليل

“Azamet sahibi, büyük, yüce ve münezzeh olmak; uzun ömürlü olmak” mânalarına gelen **celâl** kökünden türemiş bir sıfattır. Allah’a nisbet edildiğinde **“hiçbir kayıt ve kıyas kabul etmeksizin azamet sahibi, kadrü kıymeti ve mertebesi en yüce olan”** gibi anlamlar taşır.

Celâl kelimesinin masdarı olan **iclâl**, taşıdığı sözlük mânalarından hareketle **el-Celîl** ismi:

1. **el-Celîl**, varlığına delil teşkil edecek hârikulâde mükemmel nesnelere yaratması, duyularla idrak edilmekten ve mahiyetinin akıl yoluyla kavranılmasından münezzeh bulunması açısından **"yüce"** ve **"aşkın"** anlamlarına gelmektedir.

2. **“kendisine tâzim edilen, ulûhiyeti ve aşkınlığı benimsenen”** anlamını ifade eder.

3. Celâlin taşıdığı **“uzun ömürlü oluş”** şeklindeki sözlük anlamı, Allah’a nisbet edildiğinde **“varlığının başlangıcı olmama”** (kıdem) anlamına dönüşür. Bu açıdan celîl **“kadîm”** mânasına gelir.

4. Celâl kökü **"iclâl"** (yüceltmek) masdarı ile eş anlamlı kabul edilirse **el-Celîl** **“müminleri yücelten, onların amellerini kabul edip mükâfatlarını arttıran”** mânasına gelir.

5. İclâlin bir anlamı da **“vermek”** olduğundan **el-Celîl** **“bol bol veren, lutufta bulunan”** anlamını da taşır.